

историческом аспекте и дается современное толкование понятия «правозаконность». Подчеркивается, что современному правопониманию должна соответствовать модель правозаконности как системы требований к деятельности государственных органов и должностных лиц.

Ключевые слова: право, закон, законность, правозаконность, правопорядок, законопорядок, права человека, свободы человека, верховенство права.

Summary

Kapyshin S. Historical profile of challenges of Rule of Law.

The correlation of the categories «legality», «law and order», and «Rule of Law» is analyzed in the article. The need to ensure human rights and freedoms by strengthening the authority of the law is emphasized. Evolution of Rule of Law idea is analyzed, modern interpretation of Rule of Law concept is given. It is underlined that model of Rule of Law as a system of requirements to activities of state agencies and public officials must conform to modern legal comprehension.

Key words: right, law, rule of law, legality, law and order, human rights and freedoms, supremacy of law.

Отримано 10.09.2013

УДК 347.96(477)

М. Т. ЛОДЖУК

*Максим Тарасович Лоджук, адвокат, аспірант
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ЗАКОНОПРОЕКТУ ПРО ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ)

Нині у Верховній Раді України на розгляді у другому читанні знаходиться проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги (реєстраційний № 0926 від 12 грудня 2012 р.), підготовлений народними депутатами України С. В. Ківаловим, Ю. Р. Мірошниченком та П. В. Мельником¹. Автори законопроекту вважають, що закріплення на законодавчому рівні юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної правової допомоги є черговим етапом процесу формування в Україні ефективної системи надання безоплатної правової допомоги, яка б відповідала сучасним правовим реаліям.

Місце та роль юридичних клінік у системі надання безоплатної правової допомоги у своїх наукових працях досліджували: Н. С. Дубчак, М. В. Дулеба, А. О. Галай, В. А. Єлов, Р. С. Кацавець, Х. Г. Колінчук, Ю. І. Матвеева, О. Л. Соколенко, Ю. М. Савелова, М. В. Удод, І. О. Шмарін, В. П. Янишев та ін. Також питання доцільності законодавчого закріплення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги розглядалися в рамках науково-практичних круглих столів на тему: «Юридичні клініки в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Одеса, 28 жовтня 2011 р.) та «Діяльність юридичних клінік України у зв'язку з прийняття Закону України «Про безоплатну правову допомогу» (м. Київ, 27 січня 2012 р.).

Предметом аналізу праць названих вище учених виступали лише законопроекти, що знаходилися на розгляді у Верховній Раді України шостого скликання. Водночас остання редакція проекту Закону України № 0926 від 12 грудня 2012 р. (після внесення поправок народних депутатів України сьомого скликання) жодному науковому аналізу не підлягала.

Метою цієї статті є аналіз положень проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги (реєстраційний № 0926 від 12 грудня 2012 р.).

Відповідно до положень частини другої ст. 3 Конституції України утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Важливу роль у забезпеченні реалізації, захисту та охорони прав і свобод людини та громадянина в Україні відведено праву особи на правову допомогу, закріпленому у ст. 59 Конституції України. Це право є одним із конституційних, невід'ємних прав людини, що має загальний характер. Закріплення даної норми в Основному Законі нашої держави є гарантією утвердження законності, проте надання безоплатної правової допомоги потребує розробки ефективного механізму її реалізації.

2 червня 2011 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про безоплатну правову допомогу», що стало важливим кроком на шляху забезпечення реалізації конституційного права громадян на правову допомогу².

У цьому законі серед суб'єктів надання безоплатної правової допомоги (як первинної, так і вторинної) не зазначено суб'єктів, які протягом останніх п'ятнадцяти років успішно надають юридичні консультації найбільш соціально незахищеним верствам населення – юридичні клініки при вищих навчальних закладах України юридичного профілю.

Щоб ліквідувати цю прогалину, наприкінці 2011 р. у Верховній Раді України було зареєстровано два законопроекти, направлені на надання юридичним клінікам статусу суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги:

1) проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги (реєстр. № 9502 від 25 листопада 2011 р.), внесений народними депутатами України С. В. Ківаловим та Ю. Р. Мірошниченком³;

2) проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо юридичних клінік (реєстр. № 9525 від 2 грудня 2011 р.), внесений народним депутатом України П. В. Мельником⁴.

Комітет з питань правосуддя Верховної Ради України за результатами розгляду вищевказаних проектів у своєму висновку від 13 січня 2012 р. зазначив, що законопроект № 9502 може бути прийнятий за основу⁵. Комітет з питань бюджету у висновку від 10 лютого 2012 р. вказав, що окремі положення законопроекту № 9502 не узгоджуються із вимогами Бюджетного кодексу України та мають вплив на показники державного і місцевих бюджетів у частині видатків на вищу освіту⁶. Комітет з питань Регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності у своїх висновках від 19 грудня 2011 р.⁷ та 27 грудня 2011 р.⁸ також вважав, що до поданих законопроектів суб'єкти права законодавчої ініціативи повинні були додати фінансово-економічне обґрунтування. Комітет з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності рекомендував Верховній Раді України за результатами розгляду у першому читанні повернути законопроект № 9502 суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання у зв'язку з відсутністю у тексті положень щодо фінансування з боку держави діяльності юридичних клінік, утворюваних при вищих навчальних закладах різних форм власності⁹.

Міністерство освіти і науки України у своєму висновку від 26 грудня 2011 р.¹⁰ підтримало без зауважень законопроект № 9525 та із зауваженнями законопроект № 9502, а Міністерство юстиції України взагалі не вбачало правових підстав для прийняття законопроектів у запропонованій редакції та пропонувало їх відхилити (висновок від 26 грудня 2011 р.)¹¹.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України вважало за доцільне повернути обидва законопроекти авторам для доопрацювання (висновки від 7 лютого 2012 р.)¹².

Члени профільного Комітету з питань правової політики 15 березня 2012 року в цілому підтримали запропоновану ідею визначення юридичних клінік суб'єктами надання безоплатної правової допомоги, але не погодились із включенням юридичних клінік до переліку суб'єктів надання вторинної правової допомоги та рекомендували Верховній Раді України ці проекти законів повернути суб'єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання¹³.

Проте уже 12 квітня 2012 р. Комітет з питань правової політики на своєму засіданні повторно розглянув вищевказані законопроекти та рекомендував за наслідками розгляду за скороченою процедурою у першому читанні проект Закону № 9502 прийняти за основу з подальшим урахуванням пропозицій та зауважень суб'єктів права законодавчої ініціативи, а при його підготовці до розгляду у другому читанні врахувати окремі положення проекту Закону № 9525, вилучити із законопроекту положення про надання юридичними клініками безоплатної вторинної правової допомоги, а також привести положення законопроекту у відповідність із законодавством в частині оскарження рішень юридичних клінік¹⁴.

5 липня 2012 р. Верховна Рада України прийняла за основу проект Закону № 9502. Однак Комітет з питань правової політики у зв'язку з надходженням додаткових пропозицій до зазначеного законопроекту не встиг у період до завершення роботи парламенту шостого скликання погодити його остаточну редакцію для внесення на розгляд у другому читанні, а тому відповідно до Регламенту Верховної Ради України 12 грудня 2012 р. зазначений проект був внесений до новообраного парламенту для подальшого розгляду (за реєстраційним № 0926)¹⁵.

Згідно з постановою Верховної Ради України № 11-VII від 25 грудня 2012 р. до предмету відання Комітету з питань верховенства права та правосуддя були додатково включені нові сфери суспільних відносин, в тому числі й надання правової допомоги громадянам, регулювання організації та діяльності адвокатури¹⁶.

Саме тому 17 квітня 2013 р. на засіданні цього Комітету було розглянуто поправки народних депутатів України до проекту Закону № 0926, а також запропоновано остаточну редакцію законопроекту до другого читання¹⁷.

Порівняно з редакцією законопроекту, прийнятою в першому читанні, членами Комітету було враховано практично усі поправки народного депутата України С. В. Ківалова, розроблені членами Правління та іншими представниками всеукраїнської громадської організації «Асоціація юридичних клінік України» за результатами аналізу зауважень та пропозицій Міністерства юстиції України, Міністерства освіти і науки України, комітетів та Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України.

У новій редакції цього законопроекту пропонується частину першу ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» (далі за текстом – Закон) доповнити новим п. 5 такого змісту: «юридична кліні-

ка – структурний підрозділ вищого навчального закладу України III–IV рівнів акредитації, що здійснює підготовку фахівців у галузі знань «Право», утворений як база для практичного навчання та проведення навчальної практики студентів старших курсів, а також для надання безоплатної правової допомоги». Частиною першою ст. 9 цього Закону («Суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги»), як і частиною першою ст. 15 («Суб'єкти надання безоплатної вторинної правової допомоги») пропонується доповнити новими п.п. 5 – «юридичні клініки».

Також пропонується доповнити Закон двома окремими ст.ст. «12-1. Надання безоплатної первинної правової допомоги юридичними клініками» та «24-1. Надання безоплатної вторинної правової допомоги юридичними клініками», а також передбачити в частині першій ст. 28 цього Закону окремий пункт, згідно з яким Міністерство юстиції України затверджує спільно зі спеціальним уповноваженим центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти і науки Типове положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України.

У свою чергу, згідно з положеннями частини першої запропонованої ст. 12-1 законопроекту, юридичні клініки створюються з метою формування у студентів поваги до принципів верховенства права, справедливості і людської гідності, набуття ними практичних навичок надання правової допомоги, проведення правової просвіти населення, а також надання безоплатної правової допомоги вразливим категоріям осіб.

Згідно з положеннями частини другої вищевказаної статті, юридичні клініки не є юридичними особами, мають власні бланки та печатку із своїм найменуванням, а їх діяльність фінансується за рахунок коштів вищих начальних закладів, при яких вони створені, отриманих з бюджету України, інших не заборонених законодавством джерел. На думку авторів цієї поправки, наведене формулювання повною мірою відповідає передбаченому у ст. 5 Закону принципу гарантованості державного фінансування надання безоплатної правової допомоги.

Згідно з положеннями частини третьої ст. 12-1 законопроекту порядок діяльності юридичних клінік визначається відповідним положенням про юридичні клініки, затвердженими вищими навчальними закладами на основі Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України, а також іншими внутрішніми актами цих клінік. На відміну від попередньої редакції цього пункту, автори вирішили відійти від необхідності погодження затверджених вищими навчальними закладами положень про юридичні клініки із головними управліннями юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі з огляду на принцип автономії та самоврядування в управлінні навчальними закладами та те, що контрольна-наглядова функція щодо освітніх установ не є властивою територіальним управлінням юстиції.

Практично незмінними порівняно з першим читання залишилися наступні пункти ст. 12-1 законопроекту. Так, згідно з частиною четвертою вищевказаної статті, безоплатна правова допомога в юридичній клініці надається студентами-консультантами з числа студентів старших курсів вищого навчального закладу, які здобувають вищу юридичну освіту, під контролем осіб (кураторів), що мають вищу юридичну освіту, стаж діяльності в галузі права не менше двох років та є відповідальними за проходження практичного навчання і проведення навчальної практики таких студентів у юридичній клініці.

Особистий прийом осіб, які потребують безоплатної правової допомоги, проводиться в юридичній клініці студентами-консультантами постійно в установлені дні та години. Графік прийому осіб та умови надання безоплатної первинної правової допомоги в юридичній клініці повинні бути доведеними до їх відома (положення частини п'ятої цієї статті).

Відповідно до положень частини шостої та частини сьомої ст. 12-1 законопроекту юридична клініка забезпечує надання всіх видів правових послуг безоплатної первинної правової допомоги, передбачених частиною другою ст. 7 цього Закону, протягом 15 календарних днів з дня надходження звернення від особи, яка потребує безоплатної первинної правової допомоги. Якщо під час особистого прийому в юридичній клініці буде встановлено, що особа потребує безоплатної вторинної правової допомоги, передбаченої п. 1 частини другої ст. 13 цього Закону, студент-консультант, який проводить особистий прийом, зобов'язаний роз'яснити такій особі порядок звернення про надання безоплатної вторинної правової допомоги до інших суб'єктів надання такої допомоги. У випадку звернення особи за безоплатною вторинною правовою допомогою, передбаченою пунктами 2 та 3 частини другої ст. 13 цього Закону, студент-консультант забезпечує доступ такої особи до безоплатної вторинної правової допомоги в порядку, передбаченому ст. 24-1 цього Закону.

Отже, у разі прийняття цього законопроекту студенти-консультанти юридичних клінік уже цілком легально, як повноправні суб'єкти надання безоплатної первинної правової допомоги, надаватимуть відвідувачам юридичних клінік правову інформацію, консультації та роз'яснення з правових питань, складатимуть заяви, скарги та інші документи правового характеру (крім документів процесуального характеру), а також надаватимуть допомогу в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації.

У разі наявності обставин, за яких особі в юридичній клініці неможливо надати безоплатну первинну правову допомогу (через її стан здоров'я, поведінку, зловживання своїми правами чи наявність конфлікту інтересів тощо), юридична клініка має право прийняти рішення про відмову у наданні безоплатної первинної правової допомоги. Копія цього рішення з одночасним роз'ясненням порядку звернення про надання правової допомоги до інших суб'єктів надання такої допомоги видається (надсилається) особі, яка звернулася до юридичної клініки (положення частини восьмої ст. 12-1 законопроекту).

Що ж стосується порядку надання безоплатної вторинної правової допомоги, то згідно з положеннями частини першої ст. 24-1 законопроекту юридичні клініки забезпечують надання всіх видів правових послуг

безоплатної вторинної правової допомоги, передбачених пунктами 2 та 3 частини другої ст. 13 цього Закону, вразливим категорія осіб, передбачених пунктами 1, 2, 9–12 частини першої ст. 14 Закону.

Таким чином, на засіданні Комітету з питань верховенства права та правосуддя 17 квітня 2013 р. народні депутати України не підтримали доводи представників Міністерства юстиції України про те, що покладення функцій надання безоплатної вторинної правової допомоги на студентів-консультантів, які ще не мають вищої юридичної освіти та відповідного практичного досвіду, не відповідають закладеному в Законі принципу якості безоплатної правової допомоги.

Саме тому у разі прийняття цього законопроекту студенти-консультанти юридичних клінік здійснюватимуть представництво інтересів осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами, а також складатимуть документи процесуального характеру.

Також, згідно із положеннями цього законопроекту, право отримати в юридичній клініці безоплатну вторинну правову допомогу мають наступні категорії осіб:

1) особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо середньомісячний сукупний дохід їхньої сім'ї нижчий суми прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум» для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, інваліди, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі менше двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб;

2) діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, безпритульні діти, діти, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

3) ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань;

4) особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи;

5) особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку;

6) особи, реабілітовані відповідно до законодавства України, стосовно питань, пов'язаних з реабілітацією.

Згідно з частиною другою вищевказаної статті законопроекту у разі звернення особи про надання одного з видів безоплатної вторинної правової допомоги, передбачених пунктами 2 та 3 частини другої ст. 13 цього Закону, юридична клініка зобов'язана протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги (про надання або про відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги з підстав, передбачених частиною першою ст. 20 цього Закону).

Про прийняте рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги юридична клініка письмово повідомляє про це особу або її законного представника, а також суд, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, в яких здійснюватиметься представництво інтересів особи. У разі прийняття рішення про відмову в наданні безоплатної вторинної правової допомоги копія цього рішення з одночасним роз'ясненням порядку звернення про надання безоплатної правової допомоги до інших суб'єктів надання такої допомоги видається (надсилається) особі, яка звернулася до юридичної клініки (положення частини третьої цієї статті).

Відповідно до положень частини четвертої ст. 24-1 законопроекту безоплатна вторинна правова допомога в юридичній клініці надається студентами-консультантами з числа студентів старших курсів вищого навчального закладу, які здобувають вищу юридичну освіту, під контролем осіб (кураторів) з числа адвокатів, які є відповідальними за проходження практичного навчання та проведення навчальної практики таких студентів у юридичній клініці, а також включені до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, або до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі на підставі договору.

Надання безоплатної вторинної правової допомоги в юридичній клініці припиняється у випадках, передбачених частиною першою ст. 23 цього Закону, або за заявою особи, яка звернулася про надання такої допомоги (положення частини п'ятої цієї статті).

Тобто, надання безоплатної вторинної правової допомоги в юридичній клініці припиняється у випадках, коли: 1) обставини чи підстави, за наявності яких особа була віднесена до категорій осіб, передбачених частиною першою ст. 14 цього Закону, припинили своє існування; 2) встановлено факт подання особою неправдивих відомостей або фальшивих документів, що стали підставою для віднесення особи до категорій осіб, які мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, та прийняття рішення про надання їй безоплатної вторинної правової допомоги; 3) особа користується захистом іншого захисника (захисників) у справі, за якою їй призначено захисника відповідно до цього Закону; 4) особа використала всі національні засоби правового захисту в справі.

Положеннями частини шостої запропонованої ст. 24-1 законопроекту передбачено, що при наданні безоплатної вторинної правової допомоги юридична клініка користується правами, передбаченими пунктами 2–6 частини першої ст. 25 цього Закону, за наявності довіреності на представництво інтересів особи, яка звернулася про надання такої допомоги. Зокрема, юридична клініка має право: 1) брати участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення; 2) представляти права і законні інтереси осіб, які потребують безоплатної вторинної правової допомоги, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; 3) запитувати і отримувати документи та інші матеріали або їх копії, необ-

хідні у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правової допомоги в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; 4) збирати відомості з метою використання їх під час захисту прав і законних інтересів осіб, які мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги; 5) ознайомлюватися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях з необхідними для забезпечення ефективного правового захисту документами, крім тих, що є державною таємницею.

Відповідно до положень частини сьомої ст. 24-1 законопроекту під час виконання функцій з надання вторинної правової допомоги юридичні клініки взаємодіють з центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, із судами, органами прокуратури та іншими правоохоронними органами, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

У підготовленій до другого читання редакції законопроекту запропоновано доповнити ст. 30 Закону частиною третьою про те, що рішення юридичної клініки про відмову в наданні безоплатної первинної чи вторинної правової допомоги можуть бути оскаржені керівнику вищого навчального закладу або до суду в установленому законом порядку. Право на таке оскарження та його порядок повинні бути роз'яснені особі під час її звернення до юридичної клініки, а ст. 31 Закону доповнити частиною другою про те, що дії та бездіяльність студентів-консультантів юридичної клініки, які порушують порядок та строки розгляду звернень про надання безоплатної правової допомоги, надання неякісної правової допомоги можуть бути оскаржені особою, яка звернулася за такою допомогою, керівнику юридичної клініки. Право на таке оскарження та його порядок повинні бути роз'яснені особі під час її звернення до юридичної клініки.

Законопроектом також пропонується доповнити положення окремих процесуальних кодексів України правовими нормами, які б дозволяли підтверджувати повноваження студентів-консультантів юридичної клініки як представників сторін чи інших учасників процесу довіреністю від фізичної особи, посвідченої керівником юридичної клініки з прикладенням печатки клініки.

Таким чином, у разі підтримки парламентарями ідеї наділення юридичних клінік при вищих навчальних закладах України юридичного профілю статусом суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги, а також подальшого підписання Президентом України проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги (реєстраційний № 0926 від 12 грудня 2012 р.), підготовленого народними депутатами України С. В. Ківаловим, Ю. Р. Мірошниченком та П. В. Мельником, система надання безоплатної правової допомоги в нашій державі неодмінно стане ще більш ефективною та відповідатиме сучасним правовим реаліям.

¹ Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=45025. – Назва з екрану.

² Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. // Голос України – 2011 р. – № 122.

³ Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=41880. – Назва з екрану.

⁴ Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» щодо юридичних клінік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=41935. – Назва з екрану.

⁵ Висновок Комітету з питань правосуддя Верховної Ради України VI скликання від 13.01.2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : <http://lawclinic.onua.edu.ua/risk-management/proekt-zakonu-pro-uridicni-klini>. – Назва з екрану.

⁶ Там само.

⁷ Там само.

⁸ Там само.

⁹ Там само.

¹⁰ Там само.

¹¹ Там само.

¹² Там само.

¹³ Там само.

¹⁴ Там само.

¹⁵ Супровідна записка Комітету Верховної Ради України з питань правової політики до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги). [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=45025. – Назва з екрану.

¹⁶ Про комітети Верховної Ради України сьомого скликання : постанова Верховної Ради України від 25.12.2012 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 100. – С. 11.

¹⁷ Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=45025. – Назва з екрану.

Резюме

Лоджук М. Т. Деякі аспекти формування ефективної системи надання безоплатної правової допомоги в Україні (на основі аналізу законопроекту про юридичні клініки).

Стаття присвячена аналізу положень проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» щодо визначення статусу юридичних клінік як суб'єктів надання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги (реєстраційний № 0926 від 12 грудня 2012 р.), підготовленого народними депутатами України С. В. Киваловим, Ю. Р. Мірошниченком та П. В. Мельником, як чергового етапу формування ефективної системи надання безоплатної правової допомоги.

Ключові слова: юридична клініка, вищий навчальний заклад, безоплатна правова допомога, первинна і вторинна правова допомога, суб'єкти надання безоплатної правової допомоги.

Резюме

Лоджук М. Т. Некоторые аспекты формирования эффективной системы предоставления бесплатной правовой помощи в Украине (на основе анализа законопроекта о юридических клиниках).

Статья посвящена анализу положений проекта Закона Украины «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины» относительно определения статуса юридических клиник как субъектов предоставления бесплатной первичной и вторичной правовой помощи (регистрационный № 0926 от 12 декабря 2012 г.), подготовленного народными депутатами Украины С. В. Киваловым, Ю. Р. Миросшниченко и П. В. Мельником, как очередного этапа формирования эффективной системы предоставления бесплатной правовой помощи.

Ключевые слова: юридическая клиника, высшее учебное заведение, бесплатная правовая помощь, первичная и вторичная правовая помощь, субъекты оказания юридической помощи.

Summary

Lodzhuk M. Some aspects concerning formation of an effective system of free legal aid in Ukraine (based on analysis of bill on legal clinics).

This article analyzes the provisions of the draft of Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine” concerning the status of legal clinics as subjects of providing free primary and secondary free legal aid (registration number 0926 from December 12, 2012), prepared by deputies of Verkhovna Rada of Ukraine Kivalov S., Miroshnichenko Y., Melnik P. as the next stage of formation of effective system of providing free legal aid.

Key words: legal clinic, higher educational institution, free legal aid, primary and secondary legal aid, subjects of legal aid.

Отримано 18.09.2013

УДК 342.8(477)(439.5)(09)

А. І. МЕЛЬНИК

Андрій Ігорович Мельник, аспірант Львівського національного університету імені Івана Франка

РОЛЬ Ю. РОМАНЧУКА В УТВЕРДЖЕННІ ЗАГАЛЬНОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА ТА ОБСТОЮВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНЦІВ В АВСТРО-УГОРСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

В основу організації державної влади в Україні, як і в усіх розвинутих країнах, покладені принципи парламентаризму, закріплені в Конституції України: народ – єдине джерело влади, державна влада здійснюється на основі розподілу на законодавчу, виконавчу і судову. Однак українцям довелося пройти довгий і тернистий шлях, щоб прийняти їх. Зрештою, щоб парламентаризм в Україні утвердився як пріоритетна цінність представницької демократії, став способом її організації та інструментом функціонування, необхідне всебічне вивчення цієї проблеми. Важливим видається аналіз діяльності чільних українських парламентарів, зокрема Ю. Романчука, з позицій утвердження загального виборчого права в Австро-Угорській державі. Адже його діяльність в умовах реального європейського парламентаризму, на нашу думку, є не лише нагромадженням парламентської культури, а й формуванням цивілізованої політичної та правової традиції в цілому.

Тема наукового дослідження не була раніше безпосереднім об'єктом вивчення історико-правової науки. Однак окремі аспекти діяльності парламентської практики Ю. Романчука розглядали такі науковці, як К. Левицький, С. Олесницький, В. Качкан, А. Баран, В. Булачек, О. Пилипишин, І. Чорновол та інші. Тоді як питання права є малодослідженими.

Метою статті є аналіз місця та ролі Ю. Романчука в боротьбі за демократизацію виборчого законодавства до Державної Ради у Відні та узагальнення його внеску в утвердження загального виборчого права в тогочасному суспільстві.